

2015 METŲ XXV LIETUVOS MOKINIŲ ISTORIJOS OLIMPIADOS PROGRAMA

Lietuva 1987–2004 metais: politinės, socialinės-ekonominės ir kultūrinės transformacijos

1. Kelyje į nepriklausomybę. Valstybės atkūrimas ir nepriklausomybės įtvirtinimas.

Pirmosios viešos politinės demonstracijos: 1987 m. rugpjūčio 23 d. mitingas prie A. Mickevičiaus paminklo Vilniuje ir bandymai paminėti 70-ąsias Lietuvos Nepriklausomybės metines 1988 m. vasarį. Lietuvos laisvės lygos veikla. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio susikūrimas ir veikla 1988–1990 m. Svarbiausieji Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos aktai (1988–1990 m.). Baltijos kelias. LKP pozicija atgimimo laikotarpiu. LTSR Aukščiausiosios Tarybos rinkimai 1990 m. vasarį. Nepriklausomybės paskelbimas. Antivalstybinės jėgos ir pastangos užgniaužti Lietuvos nepriklausomybę: kruvinasis 1991 m. sausis, Medininkų tragedija, pučas Maskvoje. Lietuvos gyventojų apklausos ir referendumai: gyventojų visuotinė apklausa dėl Lietuvos Respublikos nepriklausomybės, referendumai dėl sovietinės kariuomenės išvedimo ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos priėmimo. Sovietų kariuomenės išvedimas.

2. Tarptautiniai santykiai ir ryšiai su Europa.

Pirmasis Lietuvos Respublikos pripažinimas *de jure*. Diplomatiniai santykiai su užsienio valstybėmis užmezgimas. Lietuvos priėmimas į Jungtines Tautas. Tarpvalstybinės sutartys su kaimyninėmis šalimis ir bendradarbiavimas su jomis. Lietuvos kelias į NATO: sutartis su NATO „Partnerystė taikos labui“ ir jos vykdymas, Lietuvos dalyvavimas tarptautinėse taikos palaikymo operacijose, Lietuvos pakvietimas tapti NATO nare 2002 m., Lietuvos tapimas NATO nare 2004 m.

Lietuvos įstojimas į Tarptautinį valiutos fondą ir Pasaulio banką. Lietuvos narystės Europos Taryboje pradžia.

Lietuvos kelias į ES: Lietuvos Respublikos pasirašyta asocijuota sutartis su Europos Sąjunga, derybos dėl narystės Europos Sąjungoje, oficialus pakvietimas Lietuvai tapti Europos Sąjungos nare, referendumas dėl Lietuvos narystės Europos Sąjungoje, Lietuvos tapimas Europos Sąjungos nare.

3. Valstybės valdymo bruožai. Lietuvos socialinė ir ekonominė raida 1990–2004 m.

Aukščiausiosios Tarybos/Atkuriamojo Seimo pagrindiniai darbai vidaus ir užsienio politikoje. 1992–1996 m., 1996–2000 m. ir 2000–2004 m. kadencijų seimų svarbiausi darbai vidaus ir užsienio politikoje. Lietuvos Respublikos Prezidento institucijos atkūrimas. Lietuvos valstybės vadovai 1990–2004 m.: Aukščiausiosios Tarybos/Atkuriamojo Seimo pirmininko Vytauto Landsbergio, prezidentų Algirdo Brazausko, Valdo Adamkaus ir Rolando Pakso veikla. Lietuvos Respublikos vyriausybių (1990–2004 m.) veikla.

Politinių partijų kūrimasis (atsikūrimas) Lietuvoje. Konkurencinės politinių partijų sistemos atgimimas.

Lietuvos grįžimas į rinkos ekonomiką. Nuosavybės gražinimas ir privatizacijos procesai. Nacionalinės pinigų sistemos kūrimas: laikinieji pinigai (talonai), lito įvedimas. Ekonominiai ir prekybos ryšiai su užsienio šalimis. Siekis rasti alternatyvių strateginių žaliavų tiekimo šaltinių ir būdų.

4. Žymiausių įvykių ir asmenybių atminties tradicija 1987–2004 m.

Valstybinių Lietuvos simbolių sugražinimas ir sukūrimas. Baltijos kelio, Nepriklausomybės atkūrimo Kovo 11 d., Sausio 13 d. įvykių, Medininkų tragedijos ir kitų reikšmingų įvykių (1987–2004 m.) vertinimas ir jų įamžinimas įstatymuose, historiografijoje, publicistikoje, grožinėje ir mokslo populiarinimo bei memuarinėje literatūroje, dramoje, dailėje, memorialuose, filatelijoje, numizmatikoje, faleristikoje bei masinėje kultūroje. Lietuvos vardo garsinimas pasaulyje: žymiausi mokslininkai, kultūros veikėjai, sportininkai ir kt.

Šaltiniai

1. Adamkus V. *Be nutylėjimų. Dienoraščiai, vertinimai, pastabos paraštėje*. Vilnius, 2007.
2. Batūra R. *Siekiant nepriklausomybės. Lietuvos sąjūdžio spauda 1988–1991 m. I–II d. V.*, 2005.
3. Brazauskas A. *Penkeri Prezidento metai: įvykiai, prisiminimai, mintys*. Vilnius, 2000, 2007.
4. *Dokumentinių laidų ciklas „Laisvės metai“*. LRT. Prieiga internetu: www.lrt.lt/mediateka
5. Landsbergis V. *Lūžis prie Baltijos*. Vilnius, 1999.
6. *Lietuva 1991 01 13: dokumentai, liudijimai, atgarsiai*. Vilnius, 1991.
7. *Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo dokumentų rinkinys I–II d.* Vilnius, 1991.
8. *Lietuvos Respublikos Konstitucija*. Vilnius. (Aktuali redakcija)
9. *Sąjūdis ateina iš toli: Sąjūdžio Inicijatyvinės grupės ir Sąjūdžio Seimo Tarybos narių kalbos, atsiminimai ir apmąstymai*. Vilnius, 2008.
10. *Seimas Lietuvos kelyje į Europos Sąjungą: svarbiausių dokumentų rinkinys*. Sudarė L. Raulinaitytė. Vilnius, 2004.

Literatūra

1. Blažytė-Baužienė D., Tamošaitis M., Truska L. *Lietuvos Seimo istorija XX–XXI a. pradžia*. Vilnius, 2009.
2. Gumuliauskas A. *Lietuvos istorija (1795–2009 m.): studijų knyga*. Šiauliai, 2010, p. 385–418.
3. Kašauskienė V. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės: jų kaita ir veiklos bruožai. 1990–2007*. Vilnius, 2007.
4. Krupavičius A., Lukošaitis A. ir kt. *Lietuvos politinė sistema: sąranga ir raida*. Kaunas, 2004.
5. Laurinavičius Č., Sirutavičius V. *Lietuvos istorija. Sąjūdis: nuo „persitvarkymo“ iki kovo 11-osios*. XII tomas, I dalis. Vilnius, 2008.
6. *Lietuva 1009–2009*. Elektroninė knyga. Vilnius, 2009.
7. *Lietuva 1940–1990. Okupuotos Lietuvos istorija*. Vilnius, 2005, p. 603–643.
8. *Lietuvos sienos: tūkstantmečio istorija*. Vilnius, 2009, p. 154–167.
9. *Lietuvos suvereniteto atkūrimas 1998–1991 metais*. Sudarė A. Anušauskas. Vilnius, 2000.
10. Lopata R. *Šiaurės Atlanto erdvė ir Lietuva*. Vilnius, 2001.
11. Lopata R., Jokubaitis A. *Lietuva kaip problema: filosofiniai istoriniai politikos tyrinėjimai*. Vilnius, 2014.
12. Stankevičius P. *Lietuvos pramonės transformacijos ir jų socialinės-ekonominės pasekmės*. Vilnius, 2009, p. 282–379.

Į šalinių ir literatūros sąrašus dėl objektyvių priežasčių neįtrauktos pozicijos, kurias savarankiškai gali pasitelkti kiekvienas olimpiados dalyvis: mokykliniai istorijos vadovėliai, akademinės Lietuvos istorijos sintezės, kiti moksliniai veikalai, interneto resursai, enciklopediniai leidiniai.